

Кониюхов С. В., ассистент кафедры истории Украины и этнокоммуникации, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), koniykhovs@ukr.net

Особенности деятельности ОУН и УПА на территории Жовковского надрайона ОУН в 1946–1947 гг.

Проанализировано деятельность украинских националистов на территории Равской округи в послевоенный период. Автор статьи приводит факты, которые свидетельствуют о том, что украинские националисты после освобождения Западной Украины от немецкой оккупации активно боролись против советской власти. Они осуществляли военные, диверсионные, террористические операции. Советская власть направила свои силы на уничтожение сопротивления ОУН. Чтобы выявить местонахождение ОУН, советские силовые органы НКВД–НКГБ в основном действовали коварно.

Ключевые слова: Жовковский надрайон, агентура НКВД, подпольная борьба, сопротивление оккупационным режимам.

* * *

УДК 94(477.43)

Жалюк О. П.,
головний спеціаліст навчального відділу,
Вінницька філія Київського інституту бізнесу
і технологій (Україна, Вінниця), o.zhaliuk@yandex.ru

НАЦІОНАЛЬНО–КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА в діяльності клубних закладів Поділля

На прикладі Вінницької області розглядається діяльність клубних закладів по відродженню, збереженню та популяризації української національно–культурної спадщини на сучасному етапі. Подано пропозиції щодо вдосконалення форм і методів культуротворчої, організаційно–методичної діяльності та механізмів ресурсного забезпечення розвитку процесів націогенезу в клубних закладах: створення сприятливих умов для відродження, збереження та популяризації української традиційної культури, а отже, для всебічного виховання дітей і молоді, залучення до участі в клубних заходах різних категорій населення, пропагування, підтримка і удосконалення діяльності сучасних молодіжних мистецьких формувань та майстрів народної творчості, які вивчають і відроджують традиційну українську культуру та розвивають її у новітніх формах, організація постійно діючих фольклорно–етнографічних експедицій для збору, вивчення і розповсюдження знань з фольклору та етнографії Поділля, розширення підготовки спеціалістів з різних видів української традиційної культури у Вінницькому та Тульчинському училищах культури, в школах естетичного виховання дітей, осередках народних художніх промислів та музичних школах.

Ключові слова: Вінниччина, традиційна народна культура, відродження, клубний заклад, культуротворча діяльність.

Бережи своє рідне, бережи, щоб не виродитися,
щоб не забути народу з якого вийшов.
Бережіть свою віру, звичаї, свою мову
й тим збережете національну істоту свою.

Іван Огієнко

У будь–якій національній культурі основоположною і базисною є народна культура. Народнокультурні традиції є одним з найважливіших чинників збереження етносу і його культурно–національної самобутності, виконують етноінтегративну і етнозберігаючу роль.

В Україні саме народна культура була чи не єдиним фактором національного самоствердження, яка виконувала функції національної школи і релігії, була засобом кривавих контактів і передачі етнокультурної інформації [12, с. 5].

На жаль, довгий час українська традиційна культура спрощувалася радянським способом життя та неучеке перекручувалася сучасними ЗМІ як «хуторянська» і «шароварницька». Народне мистецтво вважалось «примітивним» і таким, що не варте уваги, а відданість традиціям – ознакою відсталості [10]. Тому не дивно, що і нинішнє суспільство не лише не пишається власне набутками української етнічної культури, а й не достатньо усвідомлює цінність української етнокультури, без

знання якої неможливе самоусвідомлення людиною приналежності до свого народу.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового розгляду таких важливих питань, як відродження, збереження, вивчення та популяризація української традиційної культури, яка є основою розвитку культури українського суспільства, що здатна вивести його з глибокої кризи.

Стан та перспективи розвитку української етнокультури, її роль та вплив на націєтворчі та державотворчі процеси, на формування особистості та суспільства в цілому є предметом дослідження таких сучасних фахівців з історії, етнографії, культурології, педагогіки, психології та соціології як: Г. Скрипник [12], Н. Цимбалюк [16], О. Гриценко [3], О. Різник [10], С. Садовенко, Л. Поліщук, І. Зязюн, М. Ариарский [11] та інші. Сучасний стан та перспективи розвитку народознавчого напрямку роботи клубних закладів Сумщини з'ясує М. Юдін [17].

Зазначені проблеми і шляхи їх розв'язання досліджували подільські культурологи П. Слободянюк [13], С. Творун, Л. Мельничук, В. Косаківський, Т. Цвігун [15] та інші. Важливим джерелом, в якому висвітлюється культурно–освітня та мистецька діяльність районних, сільських закладів культури клубного типу та творчих колективів Вінниччини, в тому числі і етнокультурного спрямування, є культурно–просвітницький альманах «Світлиця», заснований Вінницьким обласним центром народної творчості (ВОЦНТ) в 2003 році.

Актуальні питання української традиційної культури, в т.ч. і Поділля, обговорювалися на наукових і краєзнавчих форумах, зокрема, «Перехід до ринку і проблеми розвитку духовності на Вінниччині» (Вінниця, 1993), «Проблеми культури і духовності в суспільстві та шляхи їх вирішення» (Вінниця, 1995); «Культура Поділля: історія і сучасність» (Хмельницький, 1993), «Духовні витоки Поділля: творчі історії краю» (Кам'янець–Подільський, 1994), 10–11 Вінницькі обласні (1990–1997) і 8–10 Подільські історико–краєзнавчі конференції (1990, 1995, 2000), «Народна культура Поділля в контексті національного виховання» (жовтень 2003 року, м. Вінниця), «Традиційна культура українського народу в XXI столітті: стан та перспективи розвитку» (жовтень 2009 року, м. Київ), «Культурна політика у контексті етнокультурного різноманіття України» (вересень 2010 року, м. Київ) та ін. Лише у 1990–х – на початку ХХ ст. відбулося понад 65 міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково–краєзнавчих конференцій у Вінницькій, Хмельницькій, Житомирській та Рівненській областях, де піднімалися питання культури і культосвітньої роботи в подільському регіоні [1].

Метою статті є аналіз діяльності клубних закладів Вінниччини, визначення їх ролі і значення в процесі відродження, збереження та популяризації української традиційної культури в сучасних умовах.

Після проголошення незалежності України одним із центральних принципів нових теоретичних підходів до культурно–освітньої діяльності закладів культури клубного типу стало запровадження в практику їх діяльності народних дозвіллевих традицій, відродження побутових звичаїв, свят та обрядів [16, с. 10].

Цьому сприяє збережена мережа і кадровий склад закладів культури клубного типу. Так, станом

на 01.01.2011 року на Вінниччині нараховується 1074 клубних закладів, з них в сільській місцевості – 1019. Діяльність клубної галузі забезпечують 1765 культосвітніх працівників, з яких 1039 працюють на селі. В сільських населених пунктах створено 126 поліфункціональних закладів, які поєднують клубну і бібліотечну роботу. Культурологічне обслуговування мешканців населених пунктів, де відсутні стаціонарні культосвітні установи (395 сіл) здійснюється базовими закладами культури центральних садиб [8, с. 1]. В сільських та районних клубних установах діє 6051 клубне формування і понад п'ять тисяч аматорських колективів, з яких 255 носять звання «народний», а 59 – «зразковий». В середньому на один такий клубний заклад припадає майже по шість клубних формувань, зокрема, по 3,2 – у Козятинському, Хмільницькому, по 6 – у Барському, Вінницькому, Крижопільському, Тростянецькому, 8,0 – у Шаргородському, 8,6 – у Немирівському, 9,6 – у Гайсинському районах [8, табл. 1].

Свідченням збереження і продовження багатівкових звичаїв українського народу, розвитку української традиційної культури став творчий звіт майстрів мистецтв та художніх колективів області «Благословенна земля моя, Вінниччина», що відбувся 2 жовтня 2009 року в Національному палаці мистецтв «Україна» в рамках Фестивалю мистецтв України. Своїми автентичними костюмами, піснями, танцями й мелодіями вражали учасники народних аматорських фольклорних ансамблів «Джерело» з с. Гончарівки Літинського району, «Війтівчанка» Війтівського СБК Бершадського району, «Рідня» Гайсинського РБК, народного аматорського фольклорно–етнографічного колективу «Марічка» Животівського СБК Оратівського району, зразкового аматорського фольклорно–етнографічного ансамблю «Дивоцвіт» Гніванської ДМШ Тиврівського району, зразкового ансамблю сопіларів Баланівського СБК Бершадського району, зразкових аматорських танцювальних колективів «Вітерець» і «Сюрприз» Тульчинського РБК, «Мрія» Бершадського РБК і, звичайно, народного аматорського ансамблю «Барвінок» Вінницького міського центру художньо–хореографічної освіти для дітей і юнацтва. Різноманітною була виставка виробів народного мистецтва «Народне мистецтво Вінниччини», на якій 200 провідних майстрів (а їх в області більше 1000) представили близько 2 тисяч творів. Всього 1400 учасників брали участь у цьому дійстві [14, с. 2].

Працівники сільських клубних закладів беруть участь в проведенні Всеукраїнської культурно–мистецької акції «Мистецтво одного села», метою якої є відродження народних традицій, звичаїв, обрядів в сільській місцевості, що передаються з покоління в покоління. Цей захід був започаткований в 2001 року з ініціативи управління культури і туризму Вінницької облдержадміністрації, ВОЦНТ та Міжнародної громадської організації «Вінницьке земляцтво у Києві» при підтримці Міністерства культури і туризму України і проходить в залах Національного музею літератури України. Упродовж цих років Вінниччина представляла народну культуру сіл Війтівка Бершадського району, Клембівка Ямпільського, Стіна Томашпільського, Новоселівка Гайсинського, Наддністрянське Мурованокуріло-вецького, Буша Ямпільського, Соболівка Теплицького, Животівка Оратівського районів. У 2011 році

презентувало своє мистецтво самобутнє, цікаве своєю історією та традиційною культурою село – Рахни–Лісові Шаргородського району. В рамках цієї акції було представлено шедеври народного мистецтва: різьблені панно, вишиті рушники, витинанки, обрядові вишиванки та ляльки з тканини, соломи й кукурудзяного листя, килими, налавники, доріжки, жіночий одяг, а також гончарні вироби (гладушки, горнята тощо). Проведення цієї акції посилює вплив традиційної народної культури на формування духовності молодого покоління українців.

На Вінниччині маємо кілька сотень фольклорних та фольклорно–етнографічних колективів, які виконують значну роботу по збору, запису і відтворенню автентичного фольклору, місцевих звичаїв і обрядів. Багато глядачів збирають чоловічі вокальні ансамблі Оратівського, Немирівського РБК, Рівненського СБК, чоловічі вокальні гурти Тростянецького, Липовецького РБК, ансамбль української пісні Гуштинського СБК та ін. Окремий пласт в духовому мистецтві представляють невеликі ансамблі духових інструментів «Весільні музики» які використовують традиційну манеру музикування. Така форма колективів духових інструментів є найпоширенішою в сільських клубних закладах та РБК.

Сільський будинок культури с. Зятківець Гайсинського району в червні 2010 року став центром проведення щорічного обласного свята фольклору ім. Г. Танцюри. На його подвір'ї розмістилися 24 світлиці територіальних громад Гайсинського району. Всі світлиці пригостили гостей традиційними українськими стравами, вітали піснями та віршами. Кожна світлиця мала своє обличчя – були там і старовинні прялки та скрині, і ткані килими, і вишиті рушники, і гойдалки з квітами, і тини з горшками. В рамках цього свята вже традиційно проводився показ українського костюма, на якому було представлено з 19 сіл Гайсинського району 24 жіночі, дівочі та чоловічі костюми XIX ст. – поч. XX ст., 50–60–х років XX ст. з розповіддю про кожен його елемент та вишивкою. Це свідчить про дбайливе ставлення вже не одного покоління людей до подільського традиційного одягу. У концертній програмі свята взяли участь 26 колективи з 14 районів області та міста Вінниці, з них 18 фольклорних, фольклорно–етнографічних колективів, чоловічі гурти, зразкові ансамблі, 6 солістів та 2 дуети. Прозвучало багато маловідомих народних пісень з багатьох районів області [2, с. 11].

Традиційні обряди, високу сценічну культуру та автентичність допомагають продемонструвати народним аматорським фольклорним колективам та народним майстрам клубні працівники та спеціалісти ВОЦНТ під час проведення всеукраїнських та обласних фестивалів та свят народної творчості та аматорського мистецтва: «Великодня писанка», «Українська витинанка», «Скарби Поділля» (в рамках фестивалю була представлена творча майстерня з випікання обрядових хлібів за участю коровайниць з усіх районів області), «Чим хата багата, тим і рада», «Світанки над Россю», «Струни вічності», «Народні музики Поділля», «Подільський оберіг» та інші.

В сільських закладах культури створено інноваційні культурологічні проекти, що доповнюють сучасну палітру мистецького життя області та спрямовані на розвиток, збереження і популяризацію традиційної української культури. Зокрема, майстри близько 20 районів Вінницької області взяли участь у 1–му мистецькому

фестивалі «Мамину сорочку пригорну до серця», який пройшов в у с. Клембівці Ямпільського району. Цим заходом організатори свята хочуть відродити традицію клембівських вишивальниць, слава яких гриміла і в дореволюційні часи. Майстри села постачали до царського двору килими та рушники. З розпадом Радянського Союзу з шестиста вишивальниць в Клембівці залишилось 15, та й тим за 70. Нині старенькі бабусі намагаються передати своє уміння молодим. В рамках фестивалю була встановлена на центральній площі села скульптура «Клембівська вишивальниця» та проведено виставку–ярмарок традиційної вишивки.

Зберегти і передати наступним поколінням вміння, які тісно пов'язані з побутом українців, їхніми звичаями і традиціями є метою мистецьких проєктів «Рушники ви мої, рушники...», «Фестиваль борщу» (с. Правилівка Оратівського), «Одвічна Русава» (с. Стіна Томашпільського) районів та ін.

За підтримки ВОЦНТ в рамках згаданих вище всеукраїнських, обласних та районних свят та фестивалів клубними закладами проводяться майстер–класи з різних видів народного мистецтва.

Змістовну роботу з відродження старовинних свят проводять народні аматорські фольклорно–етнографічні колективи «Брикса» Бохоніцького СБК Вінницького району, «Війтівчанка» Війтівський СБК Бершадського району, «Берегиня» Шершнянський СК Тиврівського району та ін.

При Бернашівському сільському клубі в 2008 р. відкрито світлицю речей старовинного вжитку під назвою «Скарби рідного села». Такі ж світлиці відкрито при Кукавському, Кричанівському сільських будинках культури та Садівському сільському клубі.

РБК «Дружба» разом з музеєм етнографії та фольклору імені М. А. Руденко відкрили виставочний зал, де місцеві художники мають змогу демонструвати свої роботи. Виділено місце та збираються експонати для розширення музею, для експозиції «Побут та ремесла Поділля» [7, с. 7].

Цікавий досвід започаткований в 2008 році в Вендичанах Могилів–Подільського району. Працівники культури вирішили піти в народ. Вони виходять на базарну площу в базарні дні і там розігрують дійства народного плану [7, с. 9].

В Гайсинському РБК проводиться цілий цикл заходів під назвою «Вивчаймо народні традиції», де молодь може поспілкуватися з народознавцями, фольклористами, отримати відповіді на запитання з історії та культури, ознайомитися з краєзнавством рідної краю [6, с. 2].

Важливою складовою української традиційної культури є народне мистецтво вишивки, писанки, витинанки, гончарства, ткацтва, малярства та інших видів художньої діяльності. Усвідомлюючи його важливість, клубні фахівці при сприянні ВОЦНТ популяризують творчість митців народного мистецтва Поділля за допомогою виставок образотворчого та декоративно–прикладного мистецтва. Окрім участі у вищезазначених виставках, в 2010 р. народні умільці Вінниччини продемонстрували свої роботи на: Всеукраїнській виставці «Український сувенір» (листопад, м. Київ), 62–й обласній виставці образотворчого та декоративно–прикладного мистецтва (жовтень, м. Вінниця), виставці «Подільська народна іграшка» (червень, м. Вінниця) та ін. Зокрема,

в останній 30 майстрів з виготовлення народної іграшки представили більше 260 виробів з різних природних матеріалів (соломи, лози, глини, тканини, очерету, дерев, солоного тіста, осоки, жита, шолушиння кукурудзи, мотузок тощо). Позитивним є те, що серед майстрів цього виду мистецтва в експозиції виставки були роботи учасників дитячих студій образотворчого та декоративно–прикладного мистецтва, а саме: Крижопільської ШЕВ, Вінницької ДМШ №2, Вінницької студії «Арт–скриня». Крім того, в цьому ж році було започатковано обласну мистецьку акцію «Майстри Вінниччини» та проведено ряд персональних виставок, які пропагують українську традиційну культуру в Світлиці ВОЦНТ [4, с. 10–12].

Лише в 2008 р. у Вінниці та районах області проведено понад 500 виставок образотворчого та декоративно–прикладного мистецтва, які пропагують українську культуру в цілому і народні традиції зокрема [5, с. 30].

Фахівцями ВОЦНТ у Вінницькому, Хмільницькому, Могилів–Подільському, Мурованокуріловецькому та Крижопільському районах зафіксовано на фотоплівку більше півтори тисячі компонентів народного одягу, предметів побуту, декоративно–ужиткового мистецтва, розшифровано більше 70 побутових народних пісень записаних від народного аматорського фольклорно–етнографічного ансамблю «Берегиня» Івашківського СБК Шаргородського району та 41 різножанрових народних пісень записаних від старожилів села Буші Ямпільського та Томашпільського районів. Проведено відеозйомки більше 70 культурно–мистецьких заходів сільських будинків культури в рамках всеукраїнського огляду СБК, складений електронний реєстр творів, зібраних з усієї області.

На допомогу клубним закладам на базі ВОЦНТ створено постійно–діючий консультативний пункт з питань розвитку народної творчості та аматорського мистецтва, за період дії якого працівниками ОЦНТ надано близько 2000 консультацій [4, с. 19]. До послуг працівників клубних установ області, ОЦНТ має аудіозаписи та розшифровані нотні і текстові зразки фольклорних та вокальних творів, фотоматеріали дослідницьких експедицій, фотоальбоми та сценарно–репертуарні матеріали основних культурно–мистецьких заходів та обрядових свят, які сприятимуть пізнанню та вивченню прадавньої культури свого краю.

Отже, великий спектр культурно–мистецьких заходів, що проводять клубні заклади Вінниччини, свідчить про те, що вони відіграють досить значну роль у відродженні та збереженні української традиційної культури.

Разом з тим, для вдосконалення цієї роботи, на наш погляд, необхідно:

- створити в клубних закладах сприятливі умови для відродження, збереження та популяризації української традиційної культури, а отже, для всебічного виховання дітей і молоді на кращих її зразках, за рахунок збільшення бюджетного фінансування цих установ культури;

- залучати до участі в клубних заходах різні категорії населення, розвиваючи їхню соціальну і творчу активність, національну свідомість і самосвідомість;

- пропагувати, підтримувати і удосконалювати діяльність автентичних фольклорних колективів, сучасних молодіжних мистецьких формувань та майстрів народної творчості, які вивчають і відроджують традиційну українську культуру та розвивають її у новітніх формах;

- стимулювати розробку, видавництво і цільове розповсюдження репертуарно–методичної літератури

з впровадження в культурно-дозвіллеву діяльність традиційної культури;

- організувати постійно діючі фольклорно-етнографічні експедиції для збору, вивчення і розповсюдження знань з історії мистецтва, фольклору, етнографії Поділля;
- розширити підготовку спеціалістів з різних видів української традиційної культури у Вінницькому та Тульчинському училищах культури, в школах естетичного виховання дітей, осередках народних художніх промислів та музичних школах.

Список використаних джерел

1. Баженов Л. В. Фольклорно-етнологічні дослідження Поділля і Південно-Східної Волині за роки державної незалежності України (1991–2002 рр.) / Л. В. Баженов // Проблеми етнології, фольклористики, мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині: історія і сучасність: науковий збірник. – Кам'янець-Подільський: Абетка–НОВА, 2002. – 437 с.
2. Гарбулінська Т. Свято фольклору / Т. Гарбулінська // Світлиця. – 2010. – №2. – С.10–13.
3. Гриценко О. Культура в законі. Стан та проблеми правового регулювання культури в Україні / О. Гриценко. – К.: УЦКД, 1998. – 100 с.; О. Гриценко, В. Солодовник. Пророки, пірати, політики і публіка. Культурні індустрії й державна політика в сучасній Україні / О. Гриценко, В. Солодовник. – К.: К.І.С., 2003. – 168 с.; Нариси української популярної культури / [Гриценко О., Гончаренко О., Кононенко С. та ін.]; під ред. О. Гриценка. – К.: УЦКД, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_11.php
4. Звіт про роботу Вінницького обласного центру народної творчості за 2010 рік. – Вінниця, 2011. – 22 с.
5. Звіт про роботу Вінницького обласного центру народної творчості за 2008 рік. – Вінниця, 2009. – 24 с.
6. Звіт про роботу Вінницького обласного центру народної творчості за 2007 рік. – Вінниця, 2008. – 42 с.
7. Звіт про роботу Могилів-Подільського РБК «Дружба» за 2008 рік. – 12 с.
8. Основні показники роботи галузі культури Вінницької області у 2010 році / Вінницька обласна державна адміністрація управління культури. – Вінниця, 2011. – 67 с.
9. Поліщук Л. О. Соціально-культурна діяльність клубів України (кін. XX – поч. XXI ст.): автореф. дис. ... канд. культурології: спец. 26.00.01 – теорія й історія культури / Л. О. Поліщук. – К., 2011. – 17 с.
10. Різник О. Поняття «традиційна культура» та її відображення в навчальних посібниках з культурології України і Росії: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Традиційна культура українського народу в XXI столітті: стан та перспективи розвитку» (Київ, 29 жовтня 2009) / О. Різник. – К.: ДАКККиМ, 2009. – 272 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culturalstudies.in.ua/zbirnik-2010.php>.
11. Садовенко С. М. Формування національної культури особистості народною казкою / Садовенко С. М. // IX Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Концептуальні проблеми розвитку української культури у світлі підготовки і проведення 2012 року як року культури та відродження музеїв в Україні»: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 2–3 червня 2011 р. у двох томах. – К.: НАКККиМ, 2011. – Том I. – С.145–155; Зязюн І. А. Освіта і вчитель в українському державотворенні // Освіта України. – 1998. – №51. – С.6; Ариарський М. А. Культура досуга як предмет педагогіки і прикладної культурології // Вісник КНУКиМ: 36. наук. праць // Вип. 12. – Частина 1 / Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2005. – С.38–46.
12. Скрипник Г. Українська культура як джерело державного самоствердження нації «На сторожі української народної культури». Матеріали міжнародної наукової конференції / Г.Скрипник. – Київ, 2008. – 264 с.
13. Слободянюк П. Я. Культура Хмельниччини / П. Я. Слободянюк. – Хмельницький: Поділля, 1995. – 332 с.; Слободянюк П. Я. Особливості розвитку культури на сучасному стані / П. Я. Слободянюк // Хмельницькому – 500: Тези наук.–практ. конфер. – Хмельницький, 1991. – С.122–123; Слободянюк П. Я. Подільський культурний регіон: національні традиції і сучасність / П. Я. Слободянюк // Перехід до ринку і проблеми розвитку

духовності на Вінниччині: Матер. наук.–метод. конфер. прац. культури, представників державних організацій, що вливаються на формування культ. середовища // Камертон – ікс. – 1993. – 5 березня. – С.2–10; Слободянюк П. Я. Стан і проблеми художньо-творчого аматорства на Хмельниччині в добу незалежності України: порівняльний аналіз / П. Я. Слободянюк // Освіта, наука і культура на Поділлі: 36. наук. праць. Т.5. «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на поч. XXI ст.» Матер. круглого столу. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С.295–304.

14. Спірідонова Л. Вінниччани підкорили столицю / Л. Спірідонова // Світлиця. – 2009. – №3–4. – С.1–2.
15. Творун С. О. Практична етнологія для ділових людей: навч. посібник / С. О. Творун; Вінницький ін-т економіки Тернопільського держ. економічного ун-ту. – Вінниця: Книга–Вега, 2005. – 216 с.; Мельничук Л. С. Етнографія подільського гончарства: сучасний стан дослідження / Л. С. Мельничук // Народна культура Поділля в контексті національного виховання: 36. наук. праць Міжнар. наук.–практ. конф. – Вінниця, 2004. – С.224–235; Косаківський В. Ткацтво на Вінниччині: з найдавніших часів до сьогодення / В. Косаківський // Народне мистецтво. – 2002. – №3–4. – С.46–48; Цвігун Т. Збереження і розвитку фольклору на Вінниччині. Фольклорна спадщина Гната Танцюри / Т. Цвігун // Подільський фольклор у збиранні та дослідженні: Тези міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця, 2006. – С.3–8; Цвігун Т. Зберегти автентичну культуру / Т. Цвігун // Світлиця. – 2009. – №3–4. – С.8–9; Цвігун Т. «Великоддя писанка». II Всеукраїнське свято народного мистецтва / Т. Цвігун // Світлиця. – 2010. – №2. – С.2–5; Цвігун Т. Проблеми збереження традиційного ткацтва на Вінниччині / Т. Цвігун // Подільське традиційне ткацтво: матеріали Всеукр. наук.–практ. конф., м. Вінниця, 30 верес. – 1 жовт. 2008 р. – Вінниця, 2009. – С.6–9.
16. Цимбалюк Н. М. Соціологія дозвілля: [навчальний посібник] / Н. М. Цимбалюк / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – К., 2001. – 180 с.
17. Юдін М. М. Сучасний стан та перспективи розвитку народознавчого напрямку роботи клубних закладів Сумщини // Сучасний стан та перспективи розвитку народознавчої науки в Україні: збірник матеріалів Круглого столу, присвяченого пам'яті В. Т. Скуратівського (Київ, 28 жовтня 2008 р.). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 235 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_18.php.

References

1. Bazhenov L. V. Folklorно-ethnologichni doslidzhennia Podillia i Pivdenno-Skhidnoi Volyni za roky derzhavnoi nezalezhnosti Ukrainy (1991–2002 rr.) / L. V. Bazhenov // Problemy etnologii, folklorystyky, mystetstvovnavstva Podillia ta Pivdenno-Skhidnoi Volyni: istoriia i suchasnist: naukovyi zbirnyk. – Kamianets-Podilskiy: Abetka–NOVA, 2002. – 437 s.
2. Harbulinska T. Sviato folkloru / T. Harbulinska // Svitlytsia. – 2010. – №2. – S.10–13.
3. Hrytsenko O. Kultura v zakoni. Stan ta problemy pravovoho rehulivannia kultury v Ukraini / O. Hrytsenko. – K.: UTsKD, 1998. – 100 s.; O. Hrytsenko, V. Solodovnyk. Proroky, piraty, polityky i publika. Kulturni industrii y derzhavna polityka v suchasni Ukraini / O. Hrytsenko, V. Solodovnyk. – K.: K.I.S., 2003. – 168 s.; Narysy ukrainskoi popularnoi kultury / [Hrytsenko O., Honcharenko O., Kononenko Ye. ta in.]; pid red. O. Hrytsenka. – K.: UTsKD. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_11.php.
4. Zvit pro robotu Vinnytskoho oblasnoho tsentru narodnoi tvorchosti za 2010 rik. – Vinnytsia, 2011. – 22 s.
5. Zvit pro robotu Vinnytskoho oblasnoho tsentru narodnoi tvorchosti za 2008 rik. – Vinnytsia, 2009. – 24 s.
6. Zvit pro robotu Vinnytskoho oblasnoho tsentru narodnoi tvorchosti za 2007 rik. – Vinnytsia, 2008. – 42 s.
7. Zvit pro robotu Mohyliv-Podilskoho RBK «Druzhba» za 2008 rik. – 12 s.
8. Osnovni pokaznyky roboty haluzi kultury Vinnytskoi oblasti u 2010 rotsi / Vinnytska oblasna derzhavna administratsiia upravlinnia kultury. – Vinnytsia, 2011. – 67 s.
9. Polishchuk L. O. Sotsialno-kulturna diialnist klubiv Ukrainy (kin. XX – poch. XXI st.): avtoref. dys. ... kand. kulturolohi: spets. 26.00.01 – teoriia y istoriia kultury / L. O. Polishchuk. – K., 2011. – 17 s.
10. Riznyk O. Poniattia «tradytsiina kultura» ta yii vidobrazhennia v navchalnykh posibnykakh z kulturolohi Ukrainy i Rosii: zbirnyk materialiv vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii «Tradytsiina

культура українського народу в XXI столітті: стан та перспективи розвитку» (Kyiv, 29 zhovtnia 2009) / O. Riznyk. – K.: DAKKKiM, 2009. – 272 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.culturalstudies.in.ua/zbirnik-2010.php>.

11. Sadovenko S. M. Formuvannia natsionalnoi kultury osobystosti narodnoi kazkoii / Sadovenko S. M. // IX Kulturolohichni chytannia pamiaty Volodymyra Podkopaieva «Kontseptualni problemy rozvytku ukraïnskoi kultury u svitli pidhotovky i provedennia 2012 roku yak roku kultury ta vidrodzhennia muzeiv v Ukraïni»: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Kyiv, 2–3 chervnia 2011 r. U dvokh tomakh. – K.: NAKKKiM, 2011. – Tom I. – S.145–155; Ziazun I. A. Osvita i vchytel v ukraïnskomu derzhavotvorenni // Osvita Ukrainy. – 1998. – №51. – S.6; Aryarskyi M. A. Kultura dosuha kak predmet pedahohyky y prykladnoi kulturolohy // Visnyk KNUKiM: Zb. nauk. prats. – Vyp.12. – Chastyna 1 / Kyivskiy natsionalnyi universytet kultury i mystetstv. – K., 2005. – S.38–46.

12. Skrypnyk H. Ukraïnska kultura yak dzherelo derzhavnogo samostverdzhenia natsii «Na storozhi ukraïnskoi narodnoi kultury». Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii / H. Skrypnyk. – Kyiv, 2008. – 264 s.

13. Slobodianiuk P. Ia. Kultura Khmelnychchyn / P. Ia. Slobodianiuk. – Khmelnytskyi: Podillia, 1995. – 332 s.; Slobodianiuk P. Ia. Osoblyvosti rozvytku kultury na suchasnomu stani / P. Ia. Slobodianiuk // Khmelnytskomu – 500: Tezy nauk.–prakt. konfer. – Khmelnytskyi, 1991. – S.122–123; Slobodianiuk P. Ia. Podilskiy kulturniy rehion: natsionalni tradytsii i suchasnist / P. Ia. Slobodianiuk // Perekhid do rynku i problemy rozvytku dukhovnosti na Vinnychchyni: Mater. nauk.–metod. konfer. prats. kultury, predstavnykiv derzhavnykh orhanizatsii, shcho vplyvaiut na formuvannia kult. seredovyscha // Kamerton – iks. – 1993. – 5 bereznia. – S.2–10; Slobodianiuk P. Ia. Stan i problemy khudozhno–tvorchoho amatorstva na Khmelnychchyni v dobu nezalezhnosti Ukrainy: porivniálny analiz / P. Ia. Slobodianiuk // Osvita, nauka i kultura na Podilli: Zb. nauk. prats. T.5. «Kultura, osvita i prosvitnytskyi rukh na Podilli u XVIII – na poch. XXI st.»: Mater. kruhloho stolu. – Kamianets–Podilskiy, 2005. – S.295–304.

14. Spiridonova L. Vinnychchany pidkoryly stolysiu / L. Spiridonova // Svitlytsia. – 2009. – №3–4. – S.1–2.

15. Tvorun S. O. Praktychna etnolohiia dlia dilovykh liudei: navch. posibnyk / S. O. Tvorun; Vinnytskyi in–t ekonomiky Ternopilskoho derzh. ekonomichnogo un–tu. – Vinnytsia: Knyha–Veha, 2005. – 216 s.; Melnychuk L. S. Etnohrafiia podilskoho honcharstva: suchasnyi stan doslidzhennia / L. S. Melnychuk // Narodna kultura Podillia v konteksti natsionalno vykhovannia: Zb. nauk. prats Mizhnar. nauk.–prakt. konf. – Vinnytsia, 2004. – S.224–235; Kosakivskiy V. Tkatstvo na Vinnychchyni: z naidavnishykh chasiv do sohodennia / V. Kosakivskiy // Narodne mystetstvo. – 2002. – №3–4. – S.46–48; Tsvihun T. Zberezhennia i rozvytok folkloru na Vinnychchyni. Folklorna spadshchyna Hnata Tantsiury / T. Tsvihun // Podilskiy folklor u zbyranni ta doslidzhenni: Tezy mizhnarodnoi naukovo–praktychnoi konferentsii. – Vinnytsia, 2006. – S.3–8; Tsvihun T. Zberehty avtentychnu kulturu / T. Tsvihun // Svitlytsia. – 2009. – №3–4. – S.8–9; Tsvihun T. «Velykodnia pysank». II Vseukraïnske sviato narodnoho mystetstva / T. Tsvihun // Svitlytsia. – 2010. – №2. – S.2–5; Tsvihun T. Problemy zberezhennia tradytsiinoho tkatstva na Vinnychchyni / T. Tsvihun // Podilske tradytsiine tkatstvo: materialy Vseukr. nauk.–prakt. konf., m. Vinnytsia, 30 veres. – 1 zhovt. 2008 r. – Vinnytsia, 2009. – S.6–9.

16. Tymbaliuk N. M. Sotsiolohiia dozvillia: [navchalnyi posibnyk] / N. M. Tymbaliuk / Derzhavna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. – K., 2001. – 180 s.

17. Yudin M. M. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku narodoznavchoho napriamku roboty klubnykh zakladiv Sumshchyny // Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku narodoznavchoi nauky v Ukraïni: zbirnyk materialiv Kruhloho stolu, prysviachenoho pamiaty V. T. Skurativskoho (Kyiv, 28 zhovtnia 2008 r.). – K.: Vydavnychi Dim Dmytra Buraho, 2008. – 235 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_18.php.

Zhaliuk O. P., chief specialist of the training department, Kiev Institute of Business and Technology, Vinnytsia branch (Ukraine, Vinnytsia), o.zhaliuk@yandex.ru

National and cultural heritage in the activities of club type establishments in Podillia

On the example of Vinnytsia region this paper describes the club type establishments' activity to revive, preserve and promote traditional Ukrainian culture at present stage. The suggestions for the improvement of forms and methods of cultural and creative, organizational and methodical activities and mechanisms of resource support for the development of nation–building processes in club type establishments are presented here. Among them are the following: creation of favorable conditions

for the revival, preservation and promotion of traditional Ukrainian culture, and consequently, for the comprehensive education of children and youth, involvement and participation in club activities various categories of population, promotion, support and improvement of the activity of modern youth art groups and folk craftsmen, who are studying and reviving the traditional Ukrainian culture and develop it in new forms, organization of permanent folklore and ethnographic expedition to collect, study and dissemination of folklore and ethnography knowledge, extension of specialists training from different kinds of Ukrainian Traditional Culture in Vinnytsia and Tulchin culture colleges, schools of aesthetic education, centers of folk arts and music schools.

Keywords: Vinnytsia region, traditional culture, revival, club type establishment, cultural and creative activity.

Жалиук О. П., главный специалист учебного отдела, Винницкий филиал Киевского института бизнеса и технологий (Украина, Винница), o.zhaliuk@yandex.ru

Национально–культурное наследие в деятельности клубных учреждений Подолья

На примере Винницкой области рассматривается деятельность клубных учреждений по возрождению, сохранению и популяризации украинского национально–культурного наследия на современном этапе. Представлены предложения по совершенствованию форм и методов культуротворческой, организационно–методической деятельности и механизмов ресурсного обеспечения развития процессов нациогенезиса в клубных учреждениях: создание благоприятных условий для возрождения, сохранения и популяризации украинской традиционной культуры, а следовательно, для всестороннего воспитания детей и молодежи, привлечение к участию в клубных мероприятиях различных категорий населения, пропаганда, поддержка и совершенствование деятельности современных молодежных художественных формирований и мастеров народного творчества, которые изучают и возрождают традиционную украинскую культуру и развивают ее в новейших формах, организация постоянно действующих фольклорно–этнографических экспедиций для сбора, изучения и распространения знаний по фольклору и этнографии Подолья, расширение подготовки специалистов из разных видов украинской традиционной культуры в Винницком и Тульчинском училищах культуры, в школах эстетического воспитания детей, центрах народных художественных промыслов и музыкальных школах.

Ключевые слова: Винницкая область, традиционная народная культура, возрождение, клубное учреждение, культуротворческая деятельность.

* * *

УДК 930.85/8

Лаврут О. О., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільно–гуманітарних дисциплін та методики їх викладання, Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Україна, Слов'янськ), lavrut.olga@gmail.com

Вивчення російської мови в школах УРСР в перші повоєнні роки

Після закінчення воєнних дій нагальним питанням стало відновлення освітнього потенціалу Української РСР. Метою нашого дослідження є характеристика питання вивчення російської мови в школах УРСР в перші повоєнні роки через окреслення історіографічної та джерелознавчої спадщини; аналіз кількісних показників закладів освіти; характеристику політики радянського уряду щодо запровадження російської мови по всій території республіки та реакції цього в різних її регіонах; з'ясування вивчення предмету в різних школах та класах; науково–методологічного та матеріального забезпечення; визначення подальшої перспективи дослідження. Одним із важливих етапів цього стало надолуження втраченого через запровадження більшої кількості годин, відведених на вивчення не лише рідної мови, але й ітернаціональної – російської. Поступово мови етносів, котрі мешкали на терені колишньої республіки, втрачали можливість еволюційності власної мовної ідентичності. Так була скорочена, а пізніше і зведена нанівець кількість етнічних шкіл: польських, угорських, молдавських тощо.

У процесі вивчення російської мови в школах колишньої республіки залишалися актуальними питання пов'язані з елементарною грамотністю, культурною мовлення та письма. Її вивчення фактично перебувало на тому ж рівні, що і української. Успішність багато в чому залежала від спроможності дітей та їх батьків навчатись. Школи переживали період відбудови, що вплинуло на забезпечення навчально–методичного, програмового матеріалу та кадрового складу. Перспективою дослідження може стати вивчення проблеми в подальші періоди історії України.

Ключові слова: навчальний процес, учні, школа, російська мова, українська мова, навантаження, забезпечення, підручники, іспити.

У період з 25 травня по 1 червня 2012 року КМІС провів всеукраїнське опитування громадської думки методом очного інтерв'ю по всій території України за схематичною